

Orde en recht in Beverwijk

In 1812, iets meer dan 200 jaar geleden werd in Beverwijk de eerste veldwachter benoemd. Voor die tijd werd de veiligheid gewaarborgd door de schout, bijgestaan door een dienaar van Justitie en een gerechtsbode. Het schuttersgilde Sint Joris, dat in eerste instantie bestond uit een voetboogschutterrij, werd al op 12 juli 1435 opgericht. In 1449 kwam daar een handboogschutterrij bij. Het gilde was echter alleen maar een militaire ondersteuning. Rond 1614 werd er een schuttersvendel opgericht voor het handhaven van de openbare orde en rust. In 1650 werden er 12 inwoners van Beverwijk beëdigd als nachtwacht. Deze hadden geen speciale kleding maar wel een sabel. Waarschijnlijk werd er door de inwoners van Beverwijk geklaagd aangezien er enige tijd later de verordening bijkwam dat zij niet op houtblokken(klompen) mochten lopen.

De (globale) route van de nachtwacht

Vanaf 10 uur des avonds liepen telkens 2 man elk uur een wachtronde van een uur door heel Beverwijk. 's Zomers duurde de wacht tot 2 uur en 's winters tot 3 uur 's nachts. Daarnaast liep er ook nog een klapwaker in de nacht rond. Deze had tot taak om elk uur luid de tijd te verkondigen en dit te ondersteunen met zijn klap of ratel. We weten dat er in 1644 een klapwaker in Beverwijk was aangezien er een vermelding is van het niet conform de reglementen lopen van zijn rondes.

Klapwaker/klapwacht

In 1810 werd Holland door Napoleon ingelijfd bij het Franse Keizerrijk. De lokale schutterijen werden omgevormd tot een Nationale Garde. Om de veiligheid op het platteland te waarborgen werd er in 1812 verordonneerd dat elke plattelandsgemeente een veldwachter moest aanstellen. Er waren in ieder geval drie eisen waaraan de aan te stellen veldwachter moest voldoen.

Hij moest minimaal 25 jaar oud zijn.

Hij moest van onberispelijk gedrag zijn.

Hij moest een zekere mate van onderwijs hebben gehad.

Het laatste was van belang voor het opmaken van een proces-verbaal. Het loon van de veldwachter werd bepaald op F 100,- per jaar. Daarnaast kreeg hij ook een groene buitenpantalon en een paar leren laarzen. Aangezien de gemeentekas leeg was werd er een grondbelasting ingevoerd voor eigenaren en exploitanten van gronden in Beverwijk.

Uit de opbrengst hiervan zou de veldwachter worden betaald.

Eind 1812 werd Gerrit Sonneveld, geboren in Wijk aan Zee en van beroep tuinman, beëdigd als veldwachter. Hij werd bewapend met een sabel en een paar pistolen. Om zijn linker-arm droeg hij een plaatje met de tekst 'Veldwachter van de gemeente van Beverwijk'.

Beverwijk telde op dat moment 1764 inwoners. De veldwachter had de volgende taken:

Hij moest toezicht houden op

Het verbod om beesten langs de openbare weg te weiden

Het verbod om rommel op de openbare weg te deponeren

Het verbod om eigendommen te beschadigen of te stelen

Het verbod om struiken en bomen van de gemeente te vernielen

Het verbod aan vreemdelingen en bedelaars om zich op te houden

in Beverwijk

Waterafvoeren (riolering) zodat deze langs de weg bleven doorstromen

Godsdienstoefeningen zodat deze niet verstoord werden

Veldwachter ca 1800

Hij was dus verantwoordelijk voor de orde en rust in Beverwijk.

Was er dan zoveel misdaad in Beverwijk in vroeger jaren? Niet in vergelijking met nu maar men moet niet vergeten dat een stad een bijzondere aantrekkingskracht heeft voor iedereen die zijn leven wil veranderen cq verbeteren. Als dat dan niet lukte verviel men al snel tot minder eerlijke bezigheden.

Bovendien heeft Beverwijk geen stadsmuren zoals andere steden die wel hadden. Iedereen kon dus zonder controle binnenkomen. Dat trok ook allerlei minder eerlijke lieden uit de samenleving aan.

Daarnaast verviel rond 1800 Wijk aan Zee door verschillende oorzaken tot grote armoede. Met als gevolg dat groepen inwoners wel gedwongen waren om bedelend naar Beverwijk, als dichtstbijzijnde stad, te trekken om te kijken of daar nog iets te halen viel. Deze armoede hield aan totdat Wijk aan Zee rond 1840 werd ontdekt als badplaats.

Wijk aan Zee rond 1834

Uit de jaren 1833-34 zijn een aantal misdaden bekend:

Op 22 november 1833, 'snachts om 04.00 uur, was er een melding van een inbraak in een woning aan de weg naar Alkmaar. Dit huis was van Jan Metselaar, welke die nacht, met zijn vrouw, aan het logeren was in Heiloo. De nachtwachten constateerden dat alle ramen open stonden en dat er twee ramen waren ingeslagen. Gelukkig waren er getuigen die hadden gezien dat er twee mannen richting Haarlem waren gegaan met een geknoopte zak op de rug. Op 26 november werden er in Hillegom twee kerkrovers ingerekend. In Leiden werden zij verhoord waarbij ook aan de diefstal in Beverwijk aandacht werd besteed. Beide rovers legden een volledige bekentenis af.

Op 1 december 1833 werd Jacob de Munk op de hoek Arendsweg/Heemskerkerweg in elkaar geslagen en beroofd door Jacob Kramer. De buit bedroeg volgens Jacob één drieguldenstuk en acht kwartjes. Jacob was zwaar gewond aan zijn linkerschouder en volgens getuigen ruim drie kwartier buiten westen. Jacob Kramer vertelde een heel ander verhaal. Hij had die dag hout gehakt in het Heemskerkerduin voor dokter Halder. Drie getuigen konden dit bevestigen. Het verhaal van Jacob de Munk werd hierdoor erg onwaarschijnlijk. Bovendien was de Munk een stroper die regelmatig de wet overtrad en bekend stond als gewelddadig. Ook had hij moeite om aan de kost te komen waardoor er gerede twijfel bestond aan het gestolen bedrag. Jacob Kramer daarentegen was in het geheel geen gewelddadig persoon. Burgemeester de Quack stuurde het procesverbaal wel op naar de officier van Justitie maar vermeldde in een aanvullende brief zijn twijfels over de getuigenis van Jacob de Munk.

Op 3 december 1833 werden Hendrik de Koning en Jan de Haas van hun geld beroofd. Beiden waren woonachtig in Koedijk en op weg naar Santpoort om schapen te halen. In Beverwijk werden zij op de Velsersweg overvallen. Volgens hun beschrijving was één van de overvallers gekleed in een lakense buis, broek en pet. Als bijzonderheid werd vermeld dat hij schoenen aan had. Aangezien schoenen duur waren en vrijwel iedereen op klompen liep was dit zeker vermeldenswaardig.

Op 15 februari 1834 vond bij de gebroeders Barbas aan de Breestraat een geval van oplichting plaats. Twee mannen, zich noemende Jacob Morel en de Groot, wisten zich door middel van een list meester te maken van een som geld en een flink aantal gouden en zilveren sieraden. De twee werden een week later gesignaleerd in de omgeving van Schiedam en Rotterdam waarop de officier van Justitie een opsporingsbevel liet uitgaan.

In de nacht van 16 op 17 augustus 1834 werd Jan Goukes door zijn kostvrouw betrapt terwijl hij het huis uitsloopt. Toen zij hem hierop aansprak begon hij te schelden en werd hij gewelddadig. De kostvrouw, Geertruij Snijders, werd ontzet door de buurvrouw waarna Jan er vandoor ging. De diaken werd erbij gehaald om met Jan te gaan praten. Thuisgekomen stond Jan met getrokken mes in de huiskamer. Hij dreigde de diaken de darmen uit het lijf te snijden en diens hooiberg in brand te steken. Gelukkig wist een buurvrouw hem te kalmeren en de zaak werd in de minne geschikt. Een maand later, op 17 september, werd Jan echter op heterdaad betrapt bij het stelen van appels uit de tuin van de buitenplaats Zuiderwijk. Uit verhoor bleek dat hij, en zijn twee medeplichtigen, Gerrit en Pieter van de Molen, op 15 augustus ook appels hadden gestolen. Jan overleed in de gevangenis van Haarlem op 18 december 1834.

Ook de jeugd liet zich in Beverwijk niet onbetuigd. Regelmatig waren er klachten over fruitdiefstal en vernielingen door de jeugd. Op 25 maart 1825 werd er al door de burgemeester in een brief geklaagd dat een aantal jongeren in Beverwijk zeer berucht waren. Thijs Burger, Arie Nieman, Thijs van Balen en Christiaan Böhm werden genoemd. Volgens de burgemeester zou het goed zijn als deze jongens op een gevoelige wijze werd duidelijk gemaakt dat het hun niet vrijstond om te doen wat zij verkeren. Bijna 100 jaar later bleek er nog niets veranderd. In 1936 en '37 kwamen elke zaterdag-avond en zondagmiddag groepen jongeren van 13 tot 18 jaar bijeen op de Breestraat en waren een bron van overlast. Zij gedroegen zich onbeschoft tegen volwassenen, vielen meisjes lastig en werden vaak handtastelijk. Het betrof jongeren uit Beverwijk, maar ook uit Uitgeest, Heemskerk, Assendelft en IJmuiden. Zelfs in de landelijke pers werd er gesproken over de 'terreur van Beverwijk'. Er werd een krachtdadig optreden van de politie geëist. Een uur opsluiting in de cel en een proces-verbaal en het

aansprakelijk stellen van de ouders bij aanhouding. Helaas verminderde het aantal klachten nauwelijks ondanks de genomen maatregelen.

Eén van de ernstigste misdrijven uit de geschiedenis van Beverwijk is de volgende. Op maandagmorgen 24 juni 1929 werd het St. Aagtdorp opgeschrikt door een familiedrama met dodelijke afloop. Maria de Haan, die in de Jan Vermeijenstraat samenwoonde met ene mijnheer Peters, werd door haar man Gerard van de Bos neergestoken. Gerard was gevlucht uit een psychiatrisch ziekenhuis te Santpoort en door een schoonzuster op de hoogte gesteld van de ontrouw van zijn vrouw. Het onderstaande krantenartikel spreekt voor zich.

<p>FAMILIEDRAMA TE BEVERWIJK</p> <p>—</p> <p>MAN DOODT ZIJN VROUW MET EEN MES.</p> <p>—</p> <p>Heden, Maandagmorgen, had in de Jan Vermeijenstraat te Beverwijk een droevige familietwist plaats. Zekere I. G. v. d. B., wonende te Haarlem, leefde sedert eenigen tijd in een slechte verstandhouding met zijn vrouw. Tenslotte verliet de vrouw de echtelijke woning en vestigde zich met haar drie kinderen in de Jan Vermeijenstraat te Beverwijk, waar zij met iemand ging samenwonen.</p> <p>Vanmorgen begaf v. d. B. zich naar Beverwijk om de vrouw te bezoeken. Beiden kregen hooglopende ruzie. Plotseling greep de vrouw een mes en bracht haar man daarmee een diepe wond in den hals toe. De man wist de vrouw het mes afhandig te maken, ging op zijn beurt haar er mee te lijf en bracht haar ernstige wonden aan bovenlijf en hals toe.</p> <p>De vrouw snelde hevig bloedend naar buiten. Aan den overkant der straat zakte zij in elkaar. Eenige voorbijgangers waarschuwden de politie, die spoedig ter plaatse was.</p> <p>Nadat de vrouw inmiddels in een woning was binnengedragen begaf de politie, die nog niet recht wist wat er gebeurd was, zich in de woning, waarin het drama was geschied. Zij vond daar den man in overspannen toestand bezig, te trachten zich met het mes van het leven te berooven. Met moeite kon men hem het mes afnemen. Nadat de man voorloopig was verbonden werd hij in zorgwekkenden toestand naar het Roode Kruis Ziekenhuis overgebracht.</p>	<p>Nader seint onze correspondent nog:</p> <p>De vrouw van v. d. B., M. de H. genaamd, woonde sedert kort op een bovenhuis in de Jan Vermeijenstraat, in het z.g. St. Aagtdorp, met haar drie kinderen samen met een anderen man.</p> <p>Omtrent de toedracht van het drama vernemen wij nog het volgende:</p> <p>Nadat de man zijn vrouw met het mes zeer ernstige steekwonden had toegebracht is zij de trap afgestrompeld en de straat opgelopen. In een poort aan den overkant zeeg zij ineen. Intusschen spelden van alle kanten de omwonenden toe. Eenigen van hen droegen haar een woning binnen, waar Dr. Lijkamp, die spoedig ter plaatse was, haar verbond.</p> <p>Een der ooggetuigen van dit ontzettend drama, zekere Z., ging de woning binnen, waar hij de vrouw uit had zien komen. Hij vond daar v. d. B. in de keuken in een bloedplas liggen terwijl de man bezig was te trachten zich van het leven te berooven. Intusschen was ook een politie-agent bovengekomen. Samen hebben zij den man het mes afgenomen. Dr. Büller, directeur van het Roode Kruis Ziekenhuis heeft den man verbonden. De wonden bleken van zoodanigen aard te zijn dat de geneesheer het raadzaam achtte hem naar het ziekenhuis over te brengen.</p> <p>De vrouw was inmiddels eveneens daaraan vervoerd, waar zij spoedig aan haar wonden overleed.</p> <p>Het geheele drama in de bovenkamer had zich afgespeeld in tegenwoordigheid van een der kinderen.</p> <p>Het spreekt vanzelf dat het gebeurde in deze volkrijke buurt een groote consternatie verwekte.</p>
--	--

© Copyright MCV 2013. Bron: Bromsnor tussen de aardbeievelden. De geschiedenis van de Beverwijkse politie en het handhaven van de openbare orde in Beverwijk door Jan van der Linden.

2006 Uitgave HGK.

Met toestemming van de auteur.